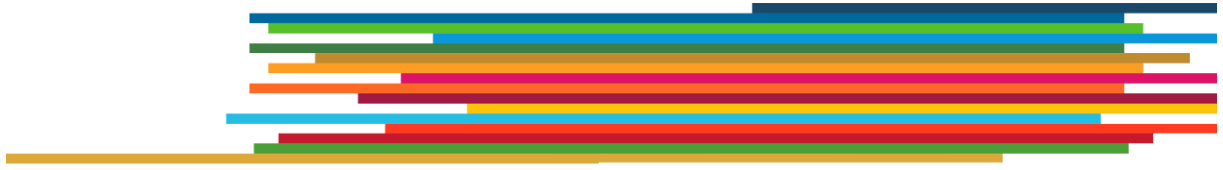

Od problemu do działania

Wytyczne do wdrażania SDGs
na Państwa obszarze chronionym

Spis treści

O tym dokumencie	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Krok po proku	4
Kto powinien go przeczytać?	4
Od problemu do działania	
Co należy zrobić?	5
Pierwsza decyzja	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Jak używać fiszki działania	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Jak używać strategii	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Elementy strategii	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Element 2: Wizja	9
Element 3: Pola działania	10
Element 4: Cele strategiczne	10
Element 5: Cele operacyjne	11
Element 6: Planowanie działań	11
Zarys.....	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Wzór fiszki działania	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Fiszka działania - uwagi.....	15

O tym dokumencie

Krok po kroku...

Zrównoważony rozwój to skomplikowany temat. To, jak żyjemy, jak pracujemy i co konsumujemy, jest wzajemnie połączone i ma wpływ na bioróżnorodność, zmiany klimatyczne oraz warunki życia i pracy, nasze i innych. Dlatego też każdy krok zmierzający ku zrównoważonemu rozwojowi jest ważny. Nawet najmniejszy ruch ma wpływ na to, jak będziemy wspólnie żyć na naszej planecie.

Ale gdzie zacząć? Czy chcecie Państwo żyć w sposób bardziej zrównoważony? Czy chcecie, aby wasz obszar chroniony był modelowym przykładem zrównoważonego rozwoju? W takim razie czytajcie dalej i dowiedzcie się, jak wkroczyć na drogę ku zielonej produkcji i konsumpcji oraz ku zrównoważonemu rozwojowi. To droga, na której liczy się każdy krok!

Kto powinien go przeczytać?

Niniejsze wytyczne pomogą Państwu zaplanować swoją drogę ku zrównoważonemu rozwojowi. Pomogą też zdecydować, czy chcecie zacząć od konkretnych działań czy też najpierw opracować całościową strategię.

Wytyczne te mogą być wykorzystane przez różnorodne ośrodki decyzyjne na obszarach chronionych:

- Administrację obszarów chronionych
- Administrację samorządową
- Regionalne inicjatywy i stowarzyszenia
- Przedsiębiorstwa wszystkich sektorów

Od problemu do działania

Co robić?

Każde działanie mające na celu transformację w kierunku bardziej zrównoważonego rozwoju powinno mieć określony cel. Cel daje nam powód do podjęcia działania. Kluczowe pytania są następujące:

- Jakie ścieżki rozwoju naszego obszaru chronionego lub przedsiębiorstwa należy wytyczyć i w jakich dziedzinach? Dlaczego powinniśmy mieć strategię zrównoważonego rozwoju?
- Gdzie chcemy być za 10 lat? Jaki jest cel naszych działań w odniesieniu do zrównoważonego rozwoju?
- Co musimy zmienić, żeby osiągnąć cele? Jasno określone cele wytyczają ścieżkę do ich osiągnięcia.
- Co musimy zrobić, żeby osiągnąć cele? Dobrze określone narzędzia działania przyczyniają się do osiągnięcia nie jednego, a wielu celów.

Pierwsza decyzja

Zrównoważony rozwój można osiągnąć na wiele sposobów. Droga do niego może polegać na luźno powiązanych łańcuchach działaniach lub na całościowej strategii.

- *Czy możecie podać przykład konkretnej rzeczy, którą chcecie zmienić, aby stać się jednostką o bardziej zrównoważonym rozwoju?*
- *Czy chcecie uniknąć długich dyskusji o tym, czym jest zrównoważony rozwój i co chcecie zmienić?*

W takim razie wdrażanie jednego działania na raz może być dobrym rozwiązaniem dla was. Pozwoli to na szybkie wprowadzenie nowego podejścia, zrównoważonego rozwiązania lub na przekształcenie niezrównoważonej praktyki. W takim przypadku proponujemy opracować fiszkę działania, określającą waszą interwencję.

- *Czy macie wizję tego, gdzie chcecie być za 10 lat?*
- *Czy chcecie przekształcić całą swoją organizację lub region?*
- *Czy gotowi jesteście na długoterminowe zaangażowanie waszej organizacji lub osób trzecich?*

Stworzenie strategii może zająć trochę czasu, ale da wam całościowe spojrzenie. Koledzy, partnerzy i współpracownicy będą pracowali na ten sam cel. Działania będą skoordynowane i wdrażane wspólnie.

Oba podejścia pozwalają na przyczynianie się do wdrażania SDGs. Do was należy dokonanie strategicznego wyboru między szybką interwencją a długotrwałym zaangażowaniem.

Cechy pojedynczego działania	Cechy strategii
<ul style="list-style-type: none"> • Interwencja selektywna <ul style="list-style-type: none"> ○ Identyfikacja zagadnienia ○ Rozwiązanie jednego lub kilku problemów 	<ul style="list-style-type: none"> • Interwencja całościowa <ul style="list-style-type: none"> ○ Analiza obecnych działań ○ Rozwiązanie wszystkich problemów
<ul style="list-style-type: none"> • Przedział czasowy: krótko- i średnioterminowy 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedział czasowy: długoterminowy
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwe szybkie interwencje 	<ul style="list-style-type: none"> • Proces strategiczny trwa dłużej

Jak używać fiszki działania

Fiszka działania odnosi się do jednego projektu, jednego konkretnego środka zmierzającego do zwiększenia zrównoważonego rozwoju. Opracowując fiszkę musicie Państwo pomyśleć o różnych aspektach waszej działalności. Pomoże to nadać strukturę waszym pomysłom i zaplanować środki. Pomoże też zidentyfikować przeszkody, o jakich może nie pomyśleliście, i dokładnie zaplanować swoje działanie.

Fiszka działania odpowiada na wszystkie ważne pytania

- „**Co?**”, czyli określenie tego, co powinniśmy osiągnąć, co powinniśmy zrobić i co powinniśmy zmienić?
- „**Jak?**”, czyli określenie tego, jak osiągnąć cele, jak wdrożyć działania, ale również jak zapewnić środki na wykonanie działania.
- „**Kto?**”, czyli określenie instytucji, jednostki lub osoby odpowiedzialnej za wdrażanie działania oraz ważnych partnerów i interesariuszy.
- „**Kiedy?**”, czyli określenie momentu rozpoczęcia działania, jak długo powinna trwać jego realizacja i czy już podjęto jakieś kroki; na jakim etapie realizacji są czynności, które już się zaczęły.
- „**Gdzie?**”, czyli określenie miejsca lub zakresu wdrażania działania, np. region, wieś, część określonego terenu, siedziba oddziału, budynek itd.

Rysunek 1 pokazuje podstawowy zarys fiszki działania. Bardziej rozbudowana fiszka z uwagami znajduje się na końcu tego dokumentu.

Action Fiche	
Titel:	Catchy name
Context:	Description of the issue or guiding principles
Goals and objectives of the action:	Strategic objectives and/or operational targets
Expected results:	Description of direct outcomes
Planning information:	Responsibilities, finances, timeline

Rysunek 1: Skrócona fiszka działania.

Fiszka działania	
Tytuł:	Chwytna nazwa
Kontekst:	Opis problemu lub głównych zasad
Cele działania:	Cele strategiczne i operacyjne
Oczekiwane rezultaty:	Opis bezpośrednich rezultatów
Informacje o planowaniu:	Zakres odpowiedzialności, finanse, zakres czasowy

Jak używać strategii

Strategię można zastosować do całej organizacji, przedsiębiorstwa czy gminy lub też objąć nią tylko konkretny aspekt, np. strategia ochrony klimatu lub strategia zrównoważonych zamówień.

Strategia zwykle bazuje na dokładnej analizie obecnego stanu i podjętych działań. Wizję tworzy się na podstawie analizy SWOT: mocne strony (*strengths*), słabe strony (*weaknesses*), szanse (*opportunities*) i zagrożenia (*threats*). Obszary działania wywodzą się z wizji. Zostają zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne dla każdego obszaru działania i zaplanowane są środki służące wdrożeniu całej strategii.

Cechy strategii	Cechy strategii zawartej w fiszce działania
<ul style="list-style-type: none"> • Interwencja całościowa <ul style="list-style-type: none"> ○ Analiza obecnych działań ○ Rozwiązanie wszystkich problemów 	<ul style="list-style-type: none"> • Interwencja selektywna <ul style="list-style-type: none"> ○ Identyfikacja zagadnienia ○ Rozwiązanie jednego lub kilku problemów
<ul style="list-style-type: none"> • Przedział czasowy: długoterminowy 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedział czasowy: krótko- i średnioterminowy
<ul style="list-style-type: none"> • Proces strategiczny trwa dłużej 	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwe szybkie interwencje

Elementy strategii

Strategia zazwyczaj składa się z analizy, wizji, celów, założeń oraz środków. Konfiguracje i stopień zaangażowania tych elementów mogą się zmieniać. Niemniej wszystkie one odgrywają sobie tylko właściwą rolę w strategii i przed usunięciem któregoś z nich należy się dobrze zastanowić.

Korzyści ze strategii stanowią płaszczyznę wspólnych działań. Strategia jednoczy grupę osób czy interesariuszy w jednej wizji i grupie celów. Opracowanie strategii partycypacyjnej może zająć sporo czasu. Jednakże pomaga połączyć wszystkie grupy interesariuszy i wytworzyć wzajemne zrozumienie dla strategii i działań z niej wynikających.

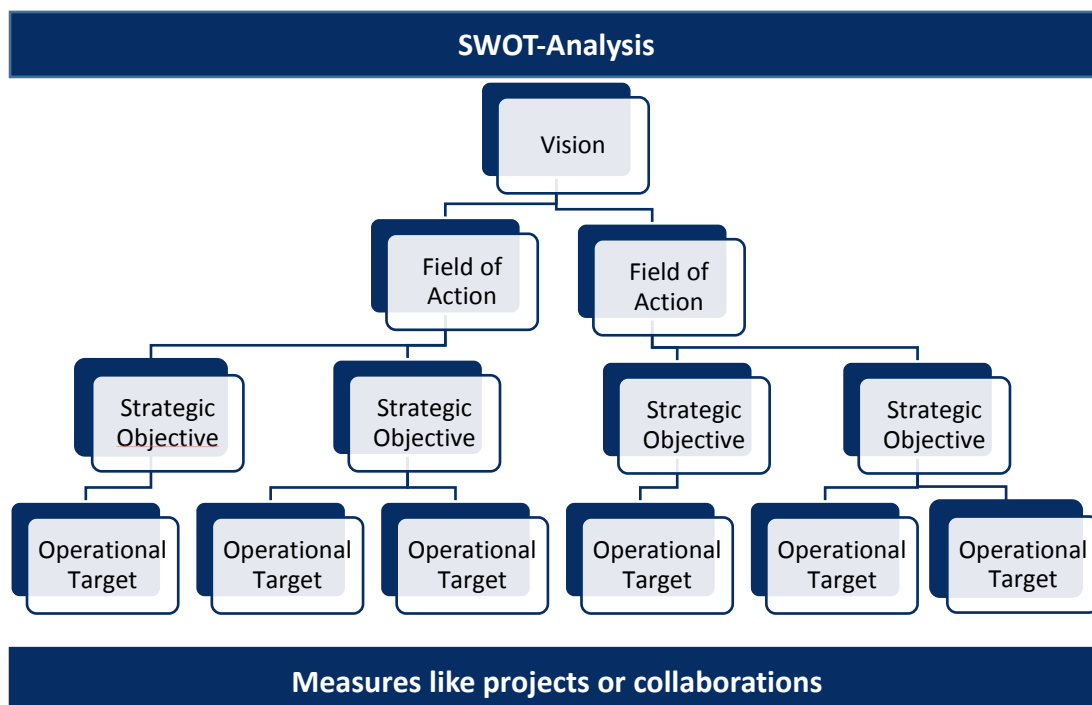
Rysunek: Analiza SWOT

Wizja

Pole działania

Cel strategiczny, cel operacyjny

Środki, np. projekty lub współpraca

Rysunek 2: Ramowa struktura strategii

Element 1: Analiza SWOT

Analizowany jest stan istniejący. Ocena wskazuje mocne strony (*strengths*), słabe strony (*weaknesses*), szanse (*opportunities*) i zagrożenia (*threats*). Można ją przeprowadzić korzystając z istniejących kryteriów, np. Systemu Ekozarządzania i Audytu (EMAS)

Strengths	Weaknesses
<ul style="list-style-type: none"> • Strength 1 • Strength 2 	<ul style="list-style-type: none"> • Weakness 1
Opportunities	Threats
<ul style="list-style-type: none"> • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • ...

Global Reporting Initiative lub swoich własnych celów i kryteriów. W oparciu o nie identyfikowane są mocne i słabe strony. Możliwe przyszłe działania oceniane są pod kątem ich możliwości i zagrożeń dla zrównoważonego rozwoju.

Element 2: Wizja

Wizja to pożądaný i normatywny stan osiągnięć, o który walczy lokalna społeczność. Wizja jest narracją pomiędzy utopią i rzeczywistością, co oznacza, że jest to cel do osiągnięcia leżący w naszym zasięgu. Może być określona na podstawie analizy SWOT i odpowiadać na największe wyzwania poprzez działania pozwalające na wykorzystanie możliwości i zapobieganie zagrożeniom. Tak określona wizja powinna być atrakcyjna dla wszystkich interesariuszy i uczestników, powinna ich inspirować i motywować. Wizja łączy różne środki, aby objąć perspektywę społeczną, ekologiczną i ekonomiczną dla dobra przyszłości danej społeczności.

Dlatego też wytyczne dla wizji respektują granice ekosystemów, zasady sprawiedliwości społecznej i godnego życia dla każdego w kontekście filozofii „Jednego świata”. Ponadto wizja powinna zachęcać innych do podążania ścieżką zrównoważonego rozwoju celem krzewienia tej filozofii. Kluczowe jest jej właściwe sformułowanie. Stanowi ona podstawę do zrównoważonego działania, i jest swojego rodzaju parasolem dla celów strategicznych i operacyjnych.

Wskazówki

- Wizja powinna nie powinna zajmować więcej niż pół do jednej strony.
- Formułując wizję można sobie zadać następujące pytania:
 - Co definiuje daną społeczność lub przedsiębiorstwo?
 - Jakie są cechy charakterystyczne danej społeczności lub przedsiębiorstwa?
 - Dlaczego ludzie lubią żyć w danej społeczności? Dlaczego ludzie lubią pracować w danej firmie?

Wskazówki

- Jakie czynniki występujące w naszej społeczności lub przedsiębiorstwie warto promować w kontekście zrównoważonego rozwoju, aby zachować naszą społeczność/przedsiębiorstwo dla przyszłych pokoleń?
- Jakie jest historyczne podłoże tej społeczności/przedsiębiorstwa?
- Dokąd chce zmierzać nasza społeczność/nasze przedsiębiorstwo?
- Które pola działania są już znane i warte zawarcia w wizji? (Ochrona bioróżnorodności, sprawiedliwość, globalna odpowiedzialność, solidarność, neutralność klimatyczna, ochrona zasobów itd.)

Element 3: Pola działania

Wizja odnosi się do różnych tematów ważnych dla danej strategii. Stanowią one obszary interwencji. Opis różnych pól działania informuje, co będzie się działo w danym obszarze i jakie role odgrywają w nim poszczególne grupy interesariuszy.

Wskazówki

- Należy wyraźnie odróżnić poszczególne pola działania.
- Poniżej znajduje się przykładowy opis pola działania:
Członkowie społeczności dostosowują swój styl życia do globalnych zasad zrównoważonego rozwoju. Konsumują w sposób odpowiedzialny i świadomy, a poprzez nawiązywanie relacji z innymi konsumentami tworzą sieć konsumentów działających na zasadach zrównoważonego rozwoju. Interesariusze instytucjonalni biorą udział w tym procesie poprzez wspieranie lokalnego cyklu produkcji i promowanie solidarności społecznej.
Przykład ten pokazuje, jak można wdrożyć pole działania pod nazwą „Odpowiedzialna konsumpcja”. Zidentyfikowane są w nim grupy docelowe: prywatni konsumenci i instytucje publiczne czy inicjatywy społeczeństwa obywatelskiego oraz ich działanie w kierunku zawierania umów zbiorowych i promowania zrównoważonej konsumpcji.

Element 4: Cele strategiczne

Cele strategiczne mogą być średnio- i długoterminowe. Odnoszą się do tego samego przedziału czasowego co wizja, jeśli taką opracowano. Osiągnięcie celu strategicznego zwykle wymaga szerokiego poparcia heterogenicznej grupy podmiotów.

Wskazówki

- Poniżej znajduje się przykładowy cel strategiczny w zakresie sprawiedliwości społecznej:

Podmioty samorządowe przyczyniają się do stworzenia ekologicznych i tanich mieszkań dla gospodarstw domowych o dochodzie poniżej 1500 €, w celu wyeliminowania marginalizacji ze względu na typ mieszkania do roku 2030.

Element 5: Cele operacyjne

Cele operacyjne precyzują różne aspekty celów strategicznych, które należy wdrożyć. Wpisuje się je w pewne ramy czasowe (krótko-, średnio- i długoterminowe) i formułuje według kryteriów analizy SMART: **(S)** – konkretne (*specific*), **(M)** - mierzalne (*measurable*) & motywujące (*motivating*), **(A)** - odpowiednie (*appropriate*) & **(A)** atrakcyjne (*attractive*), **(R)** – realistyczne (*realistic*), **(T)** – ograniczone w czasie (*time-bound*).

Wskazówki

- Omówcie cele strategiczne i ich związek z celami operacyjnymi.
- Posługujcie się kryteriami analizy SMART formułując cele operacyjne (np. konkretne i realistyczne).

Element 6: Planowanie działań

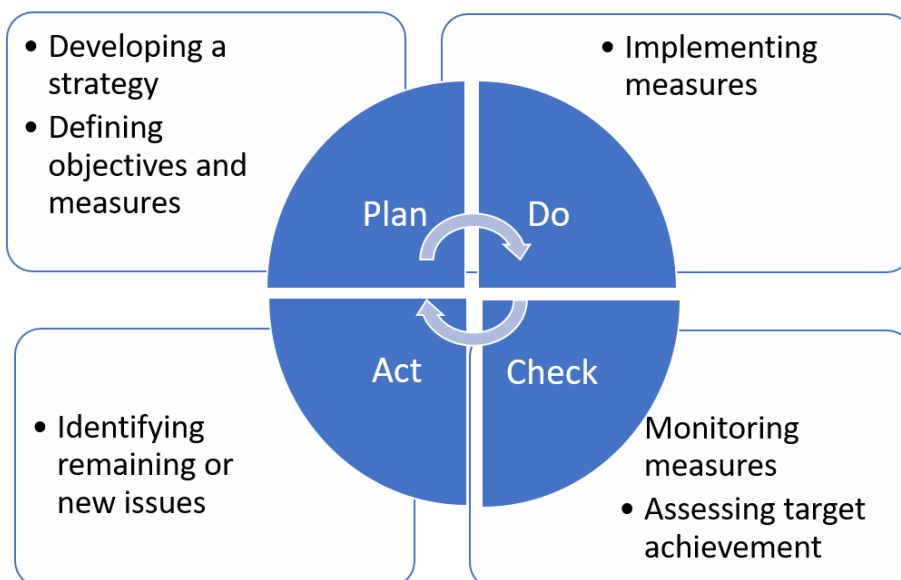
Aby osiągnąć cele operacyjne, należy podjąć praktyczne działania. Mogą one dotyczyć na przykład wydarzeń, infrastruktury, nowych projektów itd. W zależności od konkretnych celów warto grupować działania.

Oprócz krótkiego opisu zastosowanych środków i ich związku z wizją należy opracować fiszkę działania zawierającą zakres odpowiedzialności, zasobów personalnych, finansowych i strukturalnych, jak również ramy czasowe ze wskaźnikami dla każdego środka. Powyżej znajduje się przykładowy wstęp do fiszki działania. Na końcu niniejszego dokumentu znajdują Państwo rozbudowany szablon wraz z wyjaśnieniami, jak z niego korzystać.

Zarys

Zrównoważony rozwój jest procesem ciągłym. Sukces i wpływ waszych działań powinien być monitorowany i oceniany. Pozwoli to na zidentyfikowanie problemów nowych lub tych, które jeszcze wymagają nakładu pracy, i na przemyślenie kroków, jakie należy podjąć, aby je rozwiązać.

<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie strategii • Zdefiniowane celów i środków 	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrażanie środków
Planuj, rób, działaj, sprawdź	
<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikowanie problemów nowych lub tych, które jeszcze wymagają nakładu pracy 	<p>Monitorowanie środków</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ocena docelowych osiągnięć

Pamiętaj, że najtrudniejszy i zarazem najważniejszy jest pierwszy krok. Zaczynj zmianę już dzisiaj i przyczyn się do wdrożenia celów zrównoważonego rozwoju na twoim obszarze chronionym!

Szablon fiszki działania

Fiszka działania								
Cel strategiczny: [tekst]								
Cel operacyjny: [tekst]							Wskaźniki (docelowe)	
#	Tytuł projektu	Krótki opis	Koordinator (K) & Partner (P)	Szacowane koszty i zasoby ludzkie	Budżet i finansowanie	Czas trwania i etap wdrażania	Ranga	Wskaźniki (projektu)

Fiszka działania - uwagi

- *Fiszka działania jest narzędziem służącym planowaniu waszego projektu/projektów. Im bardziej szczegółowe informacje zawiera, tym bardziej jest pomocna w realizacji projektu.*

Cel strategiczny	Proszę wpisać cel strategiczny waszego projektu. Cele strategiczne są wyjaśnione powyżej jako element strategii. Informacje podane w kontekście strategii odnoszą się również do fiszek działania i znajdują się powyżej.
Cel operacyjny	Proszę wpisać cel operacyjny waszego projektu. Cele operacyjne są wyjaśnione powyżej jako element strategii. Informacje podane w kontekście strategii odnoszą się również do fiszek działania i znajdują się powyżej.
Wskaźniki (docelowe)	<p>Wskaźniki docelowe pokazują, czy osiągnęliście cel operacyjny. Najlepiej, żeby opisywały wpływ waszego projektu na przykład na zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych. Wskaźniki wpływu są często trudno mierzalne.</p> <p>Jeśli nie możecie znaleźć odpowiedniego wskaźnika wpływu, pomyślcie o ogólnym wskaźniku produktu (patrz niżej), który obejmuje wszystkie środki przyczyniające się do osiągnięcia danego celu operacyjnego (np. całkowita liczba wydarzeń lub osób, na które wasz projekt miał wpływ, liczba zastosowanych środków, kwota inwestycji).</p>
Numer projektu	Nadawanie projektom kolejnych numerów pomaga w szybkim odnalezieniu poszczególnych projektów i panowaniu nad nimi.
Tytuł projektu	Chwytny tytuł pomaga lepiej przekazać jego tematykę i cel waszemu szefowi, kolegom i opinii publicznej.
Krótki opis	Krótki opis odpowiada na pytanie, o czym jest wasz projekt i jak chcecie go realizować. Im bardziej szczegółowy jest opis, tym łatwiej projekt zaplanować i zrealizować.

<p>Koordynator & partner</p>	<p>Tu wypiszcie wszystkich interesariuszy. Koordynatora można wyróżnić literą (K), a pozostałych uczestników oznaczyć literą (P).</p> <p>Zalecamy podawać nazwy instytucji czy wydziału niż imię i nazwisko konkretnej osoby. W razie zmiany personalnej zakres odpowiedzialności jest wciąż ten sam i automatycznie przechodzi na inną osobę.</p>
<p>Szacowany koszt</p>	<p>Są różne kategorie kosztów, np. zasoby ludzkie (koszty pracy), koszty inwestycyjne i koszty materialne.</p> <p>Opracowując fiszkę działania często nie można określić faktycznych kosztów. Dlatego też zalecamy oszacować koszty w widełkach: od kosztów niskich, przez średnie, do wysokich. W przypisach można określić widełki, np. niskie koszty to wydatki do wysokości 10,000 euro, średnie koszty – 50,000 euro i wysokie koszty – powyżej 50,000 euro.</p>
<p>Budżet i finansowanie</p>	<p>Planowanie finansowe jest kluczowe dla realizacji projektów. Proszę określić tu źródło budżetu i dodatkowe źródła finansowania.</p>
<p>Czas trwania i etap wdrażania</p>	<p>Szacunkowy czas trwania jest istotny w sprawach zatrudnienia i planowania budżetu. Jeśli projekt już jest realizowany, trzeba tę informację umieścić w tym miejscu. Jeśli obecny projekt jest nawiązaniem do innego projektu, trzeba tę informację umieścić w tym miejscu, tak aby powiązanie projektów było jasne.</p>
<p>Ranga</p>	<p>W przypadku więcej niż jednego projektu nadanie im priorytetu, czyli określenie ich rangi, pomaga skupić się na najważniejszym z nich. Dlatego też dobrym pomysłem jest nadanie projektom wysokiej, średniej lub niskiej rangi.</p> <p>Kryteria nadawania rangi projektom mogą być następujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Według potrzeby podjęcia działania • Według najmniejszego wysiłku we wdrażaniu (np. finansowanie jest dostępne, nie ma konfliktów z innymi interesariuszami, projekt ma już poparcie lokalnej społeczności)

	<ul style="list-style-type: none"> • Według wagi tematu, np. energie odnawialne, zrównoważone regionalne łańcuchy wartości, bioróżnorodność • Według wagi projektu dla osiągnięcia celu operacyjnego (im większa waga, tym wyższa ranga)
<p>Wskaźniki (projektu)</p>	<p>Wskaźniki projektu pomagają określić, czy został on zrealizowany oraz zaplanować właściwą skalę projektu, tak aby cel operacyjny został osiągnięty.</p> <p>Wskaźniki produktu opisują wynik działania i są łatwe do zmierzenia na podstawie wykonanych działań. Są to na przykład: liczba zainstalowanych paneli słonecznych, liczba konsultacji dotyczących ich użytkowania.</p>

Niniejsza publikacja jest opracowana na licencji the Creative Commons Attribution-NoDerivatives 4.0 International License. Licencję można uzyskać pod linkiem: <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/> lub pod adresem: Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA

94042, USA.